

V DELAVNICO SEM SVOJO ZRL

Ciril Zlobec

POEZIJA JAZA

Pod naslovom *Itinerarij ljubezni (Itinerario d'amore)* je lansko pomlad izšla v Rimu reprezentivna dvojezična izdaja moje poezije. Njen sprejem (moja četrta pesniška zbirka v Italiji) me je prijetno presentil. Na jesen so me povabili, da bi v Mednarodnem centru Eugenio Montale, najuglednejši ustanovi te vrste v Italiji, predaval o svoji poetiki. Med dvema ponujenima datumoma sem se brez pomisleka odločil za 6. februar, v tem sem namreč videl prijazno naključje, ki je moj nastop v Rimu postavljalo v neposredno bližino 'uradnega' praznovanja Prešerna v Sloveniji in med Slovenci po svetu.

Predsednica Centra, znamenita pesnica Maria Luisa Spaziani, me je prosila, zaradi dokumentacije, za pisno predavanje, tik pred nastopom pa mi je namignila, da bi bilo seveda lepo, če bi, kot je pri meni v navadi, govoril prosto. Ugodil sem ji, tudi sam iz izkušnje prepričan, da je govorjena beseda učinkovitejša od branja.

Formulacije mojega predavanja, v živo so bile, razumljivo, v marsičem drugačne od napisanih, v sprotnem odzivanju na sprejemanje občinstva sem tudi še marsikaj dodal, razširil, poglobil (?), podrobneje razčlenil to in ono v svoji poeziji, ne da bi se bil pri tem bistveno oddaljil od vnaprej napisanega.

Zdaj to predavanje, ta najbrž tvegani poskus razlage samega sebe, nastajanja svoje poezije in vsega iracionalnega, kar jo navdihuje in oblikuje, ponujam v branje tudi slovenskim bralcem s skrito mislijo, da bi utegnilo zanimati vsaj tiste, ki pobliže spremljajo mojo poezijo. Pri tem me opogumlja več kot samo prijazen sprejem pri rimskem občinstvu.

Revija je seveda odprta (nekaj obljub že imamo, Pavček, Kravos, Mörderndorfer ...) tudi za druge, ki so ali bi bili pripravljeni predstaviti bralcem svojo avtopoetiko.

Večkrat se mi dogaja, da me kaka učena razprava o moji poeziji spravi v zadrego: ob njej pogosto ne vem več, ali sem jaz še jaz, ali so pesmi, ki živijo pod mojim imenom, res moje pesmi. Hkrati pa pritrjujem trditvi dr. Antona Ocvirka, da lirska pesem ni dobra, če ne omogoča več enakovrednih interpretacij. Zavedam se: ko je pesem objavljena, ostajam sicer še zmerom njen lastnik, ne pa tudi njen kanonizirani interpret. Kritikovo mnenje je legitimno lahko nasprotno mojemu, kot je moje legitimno lahko nasprotno njegovemu.

Zakaj ta nekoliko nenavaden uvod?

Ko sem se odzval povabilu, naj bi spregovoril o lastni poetiki, sem se znašel v nekakšnem vmesnem prostoru med kritikom in pesnikom, prisiljen prevajati svoj doživljajski svet v kritiško ali celo teoretsko abstrakcijo. Zave-stno, a ves čas dvomeč o smiselnosti svojega početja, se torej lotevam tvegane avanture, ko poskušam z jezikom kritike, ki ni moj primarni jezik, govoriti o poeziji, pa čeprav o svoji lastni.

Zavedam se, da se pri tem bežnem poskusu razlage lastne poetike ne bom mogel izogniti napaki, ki jo pri drugih, kadar gre za ocenjevanje moje poezije, le redko spregledam in, če mi kritika ni všeč, še redkeje odpuščam; namreč: celoto svoje poezije, ki je ni mogoče strpati pod en sam imenovalec, bom nujno moral omejiti na nekatere značilnosti, ki se mi v njej zdijo poglobitne. Stopam torej v redukcijo samega sebe.

Pomudil se bom pri tistem tipu svoje poezije, ki jo je v najširšem smislu mogoče razumeti kot poezijo jaza ali lirskega subjekta – nekateri vidijo tudi v tem dva različna ustvarjalna pristopa –, pri tem me opogumlja misel, ki jo je ob neki priložnosti izrekel Ungaretti: »... Avtor nima druge ambicije in menim, da tudi veliki pesniki niso poznali druge ambicije kot to, da bi zapustili za sabo kar najlepšo biografijo o sebi ... Poglavitna narava vse moje dejavnosti je avtobiografska ...«

No, če se z Ungarettijem strinjam s pomembnostjo avtobiografičnega v pesmi, je prav, da se najprej, po tem dokaj dolgem, dvakratnem uvodu, tudi sam predstavim, kajpak, s pesmijo

KDO SEM?

Znenada
so mi vsa imena
pokazala hrbet.
Dobra,
pametna,
zgovorna
so me zapustila.

Zdaj z odrezano besedo v grlu,
 komaj z upanjem
 na gol človeški glas,
 kričim globoko vase,
 prisluškujem si,
 a se ne slišim,
 v lastnem
 nemem
 kriku
 kot zalučan kamen,
 ki otroški radovednosti
 in strahu
 meri dolgo padanje
 v neslišno brezno,
 padam vase
 brez imena.

Kdo sem?

Prav ta občutek nelagodnosti, da sem vsak trenutek isti in hkrati nekdo drug, ki je moj temeljni inspirativni vzgib, me sili, da se toliko ukvarjam s skrivnostjo samega sebe, ker samo prek sebe lahko vsaj poskušam razumeti tudi druge in svet, v katerem z njimi živim. V tem smislu je dokaj fluidno tudi funkcioniranje pesmi v naši doživljajski in estetski občutljivosti, ki je le v redkih primerih nepremakljiva trdnost zunaj časa in konteksta.

Čeprav teoretiki ne omenjajo pomena konteksta, ali pa tako zelo poredko, da jaz tega sploh nisem opazil, iz lastne izkušnje vem, kako zelo pomemben je jezikovni, kulturni, nacionalni, tradicijski, civilizacijski, celo politični kontekst, v katerega je pesem izvorno zasidrana. Bral sem, pred leti, o zanimivem poskusu v Franciji: dijakom so ponudili v branje dve Baudelairovi pesmi po mnenju pedagogov enake vrednosti: eno pod njegovim, drugo pod izmišljenim imenom. Večina dijakov je prvo pesem, opremljeno s pravim, znamenitim imenom, razumela in doživela kot odlično pesem, drugo pa kot povprečno, nezanimivo. Ne samo za spoznavni, tudi za doživljajski učinek je bil torej bolj kot pesem odločilen njen kontekst ali pa, ob izmišljenem imenu, odsotnost konteksta.

Naj bom povsem konkreten: na kakšen kontekst, avtorski, kulturni, nacionalni, civilizacijski itd., lahko računam, denimo, jaz, slovenski pesnik, sredi Rima, ki celo o moji deželi komaj kaj ve? Ker se, tudi ta trenutek zapreden v to misel, zavedam svoje zadrege pred vami, si ne upam pomisliti na vašo, najbrž podobno zadrego pred mano.

Za pesnike preteklosti, bližnje in daljne, vsaj za tiste največje, ki so ohranili v naš čas svoje ime, nekako samoumevno ugotavljamo, da so pomembno zaznamovali svoj čas ali pa bili preroško pred njim. V dokaz za to navajamo primere v njihovi poeziji, ki naj bi že kar vzorčno reflektirali vodilne filozofske in druge ideje njihovega časa ali pa jih, vizionarsko, anticipirali, pogosto z zapleteno metaforiko, ki je postala šele pozneje razložljiva.

Ali danes, se sprašujem, v dobi vsakršne globalizacije sveta, zlasti politične in ekonomske, v dobi zmagujočega pragmatizma, sploh še krožijo med nami, kot zmerom doslej, univerzalne ali vsaj odmevne ideje, ki bi kazale pot blodečim ali celo prinašale upanje obupanim in navdihovale pesnike za še globlje in daljnosežnejše, lastne in skupne utopije? Vse kaže, da se je človekovo življenje, ta čudna mešanica misli, čustva in fantazije, kljub nepretrganu trajajočemu čudežu znanosti in tehnologije, zelo povsakdanjilo. V tem ne vidim kake posebne barbarizacije naše dobe, ampak njeno utirjanje v normalo. Povsakdanjila se je celo transcendenca v različnih religijskih praksah. Življenje dobiva svojo pravo mero sebe.

Ne sodim med ustvarjalce, ki zaradi česarkoli obtožujejo čas in družbo. Ne toži se mi po časih, ko so pesniki bili – ali si vsaj umišljali, da so – glas naroda, časa, upesnjenata ali ona velika ideja prihodnosti, v katero so verjeli in najdevali v njej svoj navdih, ko so vedeli ali si domišljali, da vedo, kje je njihovo mesto po usodi ali s talentom priborjeno: bojevitejši so našli svoj smisel v „areni življenja“, jasnovidci so samozavestno hiteli pred svojim časom, da še ozreti se niso utegnili, nad njim, nad svojim časom, so plavali ali lebdeli zanesenjaki, šibki in malodušni so se vdano prepuščali svoji usodi obrobja, marginalizacije.

Skratka: poezija se je dogajala v določenem kontekstu, pozitivnem ali negativnem, ki jo je približeval vsakokratnemu občutju časa ali pa jo od nje ga oddaljeval.

Tudi začetki mojega pesnikovanja so bili uokvirjeni v določen kontekst, ki mi ga ni težko rekonstruirati. Celó tako zelo so povezani z njim, da mi je morda prav zaradi tega tako blizu že omenjena Ungarettijeva definicija pesnika.

In v tem smislu poezije-avtobiografije je bil moj prvi kontekst, v katerem sem se najbolj prepoznaval, kontekst jezika. Ne samo kot izraz moči ali nemoči pesniške besede, ampak na začetku tudi in celo najprej kot raba materinega jezika. Namreč: rodil sem se ter svoje otroštvo in prvo mladost preživel kot državlján Italije v njeni politično nemirni obmejni vzhodni pokrajini. Takratna fašistična oblast, v drugi polovici tridesetih let, ko sem napisal svoje prve verze z jasno ambicijo biti pesnik, je obravnavala javno rabo mojega jezika, slovenščine, jezika nepriznane manjšine, kot kaznivo početje, literaturo

v njem pa kot subverzivno dejanje. Odkritje, da pišem pesmi v slovenščini, je bilo leta 1941 glavni razlog za mojo izključitev iz gimnazije.

Toda ta travmatični kontekst preganjanja in prepovedi moje človeške in pesniške besede je našel svojo pesemsko artikulacijo šele dvajset in več let pozneje v spoju s čisto drugačno usodo besede, ki ni bila več ne preganjana ne zapostavljena, je pa, v svobodi, izgubljala svoj nekdanji etični naboj in svojo prvobitno enoznačnost, svojo bližino, če že ne istovetnosti jaza s širšo skupnostjo. Tako se je v meni prebudil in postopoma, skozi več desetletij, izoblikoval skoraj nekakšen kult besede, meni samemu razložljiv samo v kontekstu moje avtobiografske izkušnje. In ta moja pesniška beseda o besedi se ni mogla in se še zmerom ne more izviti iz ponavljajoče se metafore o sami sebi, metafore o moči in nemoči človeške in pesniške besede v njeni najbolj eksistencialni legi.

BESEDA III

Vso te imam in te ne najdem,
da bi bil, kar sem in moram biti.
Umiraš hkrati z rojstvom
in si prvi ali zadnji utrip v življenju
zmerom le nečesa drugega.

NE TAKO! kričim v to brezodmevno goro časa,
v ta naš brezodmevni vikend: NE TAKO!

in čutim, da je to beseda, ki je hkrati
rojstvo in smrt, potem
nič drugega.

In vendar vem, da je dolžnost kričati,
povedati besedo,
ki tudi sama je življenje,
saj ne morem biti vse življenje
le gol človeški glas.

Zato te iščem,
iščem te s pomenom,
ki je en sam,
edini,
moj

in vseh drugih,
ne le gol človeški glas.

Vso te imam, beseda,
pa ne morem krikniti.

Kje je moj glas,
moj goli človeški glas?

BESEDA IV

Nebo je težko, komaj
da je zdaj pod njim še prostor
za nizki let večernih ptic. Kje
je moj glas, moj goli
človeški glas? Ob zazidanem
izhodu iz temè,
kjer še sinoči sonce je sijalo,
se zdaj grmadijo telesca mrtvih ptic. Kje
je moj glas,
da kriknem ga nekomu,
preden ga ubije to rušeče se nebo,
da komurkoli rečem: Tu je moja roka,
in vidim, če mi bo prijatelj,
da porečem mu: Veruj v besedo,
ki ji tudi sam verjamem,
in vidim, če bo ulegel se na sonce,
da bi zdramil se pod krošnjo,
da mu zaupam: To ni prava pot,
in vidim, če jo bo prerasla trava,
in da ga še sam povprašam: Kam?
in vidim, če mi bo pokazal pot.

Komu naj kriknem svoj zgubljeni glas
in za njim napotim se iskat besedo?
Spet od samega začetka,
z zaupljivostjo otroka.

To svojo pesniško besedo o besedi navajam in razlagam nekoliko obširneje, ker se mi zdi, da z njo še najlažje pojasnim, kakšna in v čem naj bi bila

ta moja poezija jaza, ki seveda nima nič skupnega z romantično podobo pesnika zunaj realnega sveta ali nad njim. Skozi zavest o stanju besede v sebi in zunaj sebe, o moči in nemoči mojega in vsakršnega govora, o zapletenosti medčloveške komunikacije v našem prostoru in času se kot najbolj zanesljive točke v vsesplošni nezanesljivosti vsega živega oklepam lastne izkušnje, zato se tudi oglašam iz lastne, individualne občutljivosti, oprt na realnost, ki jo, kljub njenemu nepretrganemu spreminjanju, edino zares živim in se v njej in v soodvisnosti z njo v celoti zavedam vse svoje fizične in duhovne eksistence, torej v najčistejšem pomenu svojega jaza. Zato je tudi dobršen del poezije, ki jo pišem, prav v tem in samo v tem smislu mogoče razumeti kot poezijo jaza. Pa ne, ker bi hotel ta svoj jaz, samega sebe, povzdigniti v glas skupnosti ali časa, ki jima pripadam, ali ker bi se hotel, *razočaran in nerazumljen*, umakniti v svoj slonokoščeni stolp, ampak čisto preprosto zato, ker sem že po naravi tak, pa tudi izkušnje so me v tem potrjevale, da svet zunaj sebe vidim in spoznavam razdrobljeno, diferencirano, pogosto notranje kontradiktorno, torej predvsem kot seštevek razlik in nasprotij, ki jih ne morem uglasiti v vsaj kolikor toliko trdno objektivnost, s katero bi se lahko emotivno in spoznavno enačil, našel v njej sprejemljiv kontekst za svojo pesem.

Najbrž sem zaradi številnih osebnih izkušenj usodno zaznamovan s skepso, da v ničemer, kar se iz zunanjega sveta ne prefiltrira skozme, ne vidim trdnosti, ki bi se nanjo lahko oprl. Moja doživljajska prvoosebna ostaja v ospredju tudi takrat, ko moj *jaz* preide v *ti* ali se prelije v *mi* ali se celo razosebi v osamosvojeno misel, v spoznanje z dikcijo aksioma.

Zanimiva, pač znotraj moje poetike, bi utegnila biti primerjava dveh pesmi z istim naslovom *Kamen*, nastalih v dveh različnih časih in ki obe sodita v objektivni, snovni svet: prva, *Kamen I*, bi lahko bila že kar vzorčen primer poezije jaza, drugo, *Kamen II*, je mogoče razumeti, s formalnega vidika, kot objektizirano, neosebno refleksijo, in vendar gre z mojega, avtorskega stališča, pri obeh pesmih za subjektivno občutje:

KAMEN I

Tvegati bi moral uničujoči padec
za obet letenja.

Kakor ptica izpod kamna
moral bi vzleteti,

v skoku, brez zamaha kril.

A kamen čakal je od prazačetka name,
 čakal tako dolgo, da postal je kamen:
 zdaj ves kamnito sklonjen je v zavetje,
 ta edini smisel, da postal je kamen.
 Če bi imel roké, bi jih iztegnil za menoj,
 če bi imel nogé, bi stekel za menoj,
 če bi imel glavó, bi se morda premislil,
 če bi imel srce, bi se usmilil me morda,
 a ker je kamen in brezsrčen kot vsak kamen,
 me bo zmečkal,
 takoj ko hotel bom vzleteti izpod njega,
 in nihče ne bo nikoli vedel, kam sem hotel.

KAMEN II

Ni rojen in ni roden,
 ni kot zemlja, trave, kot drevesa,
 živ morda v drugačnem, daljnem času,
 v našem le ostaja, traja,
 brez pomladi, zim,
 brez znamenj staranja,
 poti in potovanj,
 peščeno zrno, grušč, prod,
 skala, čer, pečina,
 okamnena večnost: kamen –
 toda izpod njega, prav ta hip,
 prilezel je martinček
 in razmaknil travnato zaveso
 kakor kmet,
 ki zjutraj postoji pred hišo,
 ves zamaknjen v novi dan.

Lahko bi rekel: dva vidika istega navdiha, resignacija pri prvi, optimizem pri drugi pesmi. Če bi svojo poezijo opiral na kakršnokoli filozofsko idejo, bi si v tem in v mnogih drugih primerih moral priznati notranje neskladje; ker pa izhajam iz avtobiografičnih pobud, ne gre več za nasprotje ali celo za notranje zanikanje, ampak za komplementarnost, ki je temeljna značilnost tako mojega življenja kot moje poezije.

Ni naključje, da se je v moji poeziji jaza (če naj ostanem, v zgornjem smislu, pri tej oznaki) od zbirke do zbirke največ prostora prilastila ljubezen, ne ljubezen kot ena izmed možnih tematik, ampak, spet v Ungarettijevem smislu, kot najbolj realen del moje biografije, torej konkretna, zemeljska ljubezen med menoj in *NJO*, ljubezen kot ekstatično sozvočje duha in telesa, kot skoraj himna, ki pa je hkrati lahko tudi muka, naveličanost, obup. Torej ne v romantični maniri: zdaj eno, potem drugo, ampak ves čas prepletено drugo z drugim. Pri tem imam v mislih zelo zapleten, pogosto nerazložljivo kaotičen psihoerotični vzgib, ki botruje taki pesmi.

Ta moja ljubezenska pesem se najpogosteje in najlaže sprošča v nagovoru *NJEJ*, nagovoru, ki pa je bliže dialogu kot izpovedi, saj so v njem že tudi odgovori na njena neizrečena vprašanja, vendar sleherni trenutek nedvoumno v realnem razmerju in odnosu dveh, iz dneva v dan, iz noči v noč, iz leta v leto, skozi vse življenje, iz mladosti v starost.

V moji ljubezenski poeziji skoraj ni primera enosmernosti odnosa med partnerjema, ekstaza ali obup enega je vzpon ali padec tudi drugega, ljubezen, prav zato, ker je realna, je ena sama, ni pa vsak trenutek tudi ista za oba:

... ti večja si od sebe same,
 si vse ženske, ko te kličem,
 nedeljiva množica v ednini,
 jaz, ko me ne slišiš,
 le rezina kruha v večni lakoti,
 le kaplja vode v večni žeji,
 figov list na nagi duši,
 ko pa z nemim glasom koprnjenja
 te v objem priključim,
 tudi sam sem večji od sebe:
 vsa si v meni.

Takšen *jaz* je za standardno ljubezensko poezijo etično morda celo sporen, ker *ONA* ni ne trubadursko ne romantično nedosegljivo vzvišena boginja, ampak skupaj s partnerjem nič od tega in hkrati več kot to, *je vse ženske in večja od sebe same*, ker sem tudi jaz samo zaradi nje in z njo v sebi *večji od sebe samega*.

V tej ljubezni v njeni najbolj zemeljski obliki najdevam svojevrstno transcendenco: *In je skrivnost kot troedini Bog / ta najina ljubezen dvoedina ...*

Autobiografija in pesemska 'zgodba' sta si v popolnem sozvočju, vendar z bistveno razliko: v avtorju, ko ta postane sam svoj bralec, živi kot neraz-

družljiva celota, pesem evocira avtobiografijo, ki je pesniku narekovala pesem, bralec pa ima na razpolago samo lirsko ‚zgodbo‘, praviloma privzdignjeno in zakrito v metaforo, o moji biografiji, kolikor ga sploh zanima, lahko samo ugiba, čuti pa biografičnost v pesmi, zato jo, na doživljajski ravni, že med branjem, konkretizira z lastno izkušnjo. Prisvoji si jo.

Vesel sem, da je tako razumel mojo ljubezensko poezijo tudi moj prijatelj Giacinto Spagnoletti, ki mi je za mojo zadnjo, četrto zbirko v Italiji, predlagal, in jaz sem se z njegovim predlogom strinjal, pomenljiv naslov *Itinerarij ljubezni*:

KO SVA SAMA

Ko sva sama,
ko sva čisto sama,
ptici izpod hišnega napušča
na koralni čeri sredi oceana,
ko sva čisto sama,
južni sadež v ustih severnega dečka,
ko sva čisto sama,
gruda z žitnih polj v cvetlični vazi,
ko sva sama,
ko sva čisto sama
z varnim ničem vse okoli sebe,
vsa brez korenin spomina,
brez plodov izkušnje,
ko sva sama,
ko sva čisto sama,
ko sva še samo drhteč objem,
bi mislil, če je misel možna,
ko sva sama,
ko sva čisto sama s sabo,
da sem bog –
če ne bi te tako vso živel,
zemeljsko te ljubil, žena,
najpopolnejše od vsèga,
ko sva sama,
ko sva čisto sama.

NE PRIMERJAJ

Ko vsa si od ljubezni:
 ko jo misliš,
 ko jo kličeš,
 ko se ji nasmihaš,
 ko jo zapeljuješ,
 ko jo pišeš, ješ, vdihuješ,
 ko jo govoriš,
 ko jo jokaš,
 ko ti hoče biti strup v drobovju,
 ko za njo capljaš utrujena,
 neuslišana,
 ko jo preklinjaš,
 ko ti je nenadna rana,
 ko ti je obliž na rani,
 ne primerjaj istega z enakim,
 dneva z dnevom ne primerjaj,
 ne primerjaj ga z nočjo,
 nikoli mene s tabo,
 nikoli sebe z mano:
 ljubezni z najino ljubeznijo
 nikoli ne primerjaj.
 Ne primerjaj, ne primerjaj ...

Vem, v slovenski pesniški tradiciji je takšna poetika nesramežljivo in nenehno razkrivajočega se jaza precej tvegano početje. Bralci so taki poeziji naklonjeni, pa ne zaradi pesnikove avtobiografičnosti v njej, ampak, kot rečeno, zaradi občutka, da za posplošeno ali abstraktno metaforo stoji človeška izkušnja, kar zmanjšuje razdaljo med pesnikom in bralcem ter vzpostavlja večjo stopnjo zaupanja, možnost bralčevega notranjega dialoga s pesnikom, sprotno in od posameznika do posameznika drugačno nadgrajevanje pesnikove z lastno izkušnjo.

Literarni teoretiki, ki, tako kot filozofi, ustvarjajo logične sisteme kategorij in vrednot, zagotovo niso brez težav, ko poskušajo najti splošno veljaven idejni vzorec za poezijo jaza ali lirskega subjekta – razlika med njima, če sploh je, je neznatna –, ker temeljna značilnost te lirike je prav v tem, da uha-ja iz sistema; razna psihična stanja in razpoloženja, vezana na nepredvidljivost in nezanesljivost pesnikovih avtobiografskih nihanj, so še najbolj primerljiva z mozaikom, ki je sam v sebi sicer celota, vendar celota iz razlik in drugačnosti v istem.

In če se vrnem k pomembnosti avtobiografskega v svoji poeziji, ki seveda ne pomeni upesnjevanja lastne biografije v faktografskem smislu, ampak nekakšno zgoščeno stanje *ante*, stanje, razpoloženje ali doživljaj *pred* pesmijo, odločilna spodbuda zanjo, zavestni kreativni vzgib, ki priključuje v mojo zavest prvi verz, nosilno metaforo, sporočilo ali izpoved pesmi. Včasih so ti vzgibi prav nenavadni, nemalokrat v popolnem nasprotju s kakršnimkoli racionalnim premislekom ali avtorjevo izkušnjo. Celo povsem bizarni so lahko.

Tako se je pri meni pojavila najprej metafora, potem pesem in čez leta je nastala pesniška zbirka s to navidez anahronistično sintagmo v naslovu: *Moja kratka večnost*.

MOJA KRATKA VEČNOST

Sem, kar nisem bil nikoli,
sem, kar ne bom nikdar več.

Trenutek sem, ki vriska
s svetlo dušo

svoje kratke večnosti.

S pogumom svojih golih rok

v njegovih grivah

z njim divjam

v svoj neizbežni padec,

da bi ga pregnal.

Samoprevara, vem,

a kri zdaj v to verjame

in v tej veri

vsak trenutek je neskončen

in moja kratka večnost traja v njem.

Ko pa si moral bom priznati:

sem, kar sem že včeraj bil,

sem, kar tudi jutri bom ostal,

o bog, imejte usmiljenje z menoj!

Sam sem bil začuden, ko sem opazil, da se mi ta sintagma, *moja kratka večnost*, iz pesmi, v kateri sem jo bil prvič zapisal, vse pogosteje vrača v zavest, se v njej utrjuje, poganja korenine in počasi spreminja skoraj v nekakšen življenjski nazor, da sem jo, *a posteriori*, začel doživljati, in tu je ta bizarnost pesniškega navdiha, kot pravo mišljenjsko kategorijo, kot avtentično

doživetje, kot resnično izkušnjo. V nekem esejističnem, prav tako avtobiografskem zapisu sem si to psihološko igro v sebi skušal celo razložiti:

»V meni se je, kot pri nekaterih ženskah zanositev zunaj maternice, ne da bi vedel, kdaj in po kakšni poti, porodil, vsem smrtim navkljub, občutek ne-kakšne individualne *večnosti* ... Poznal sem svojo mater, zelo verno žensko, razmišljal o svojem bratu kartuzijancu in primerjal svojo bivanjsko misel, pravzaprav občutek, z njuno versko samoumevnostjo: zanju je bila večnost nezemeljska kategorija, nekaj, kar nas čaka *potem, onstran*.

Spominjam se ali se mi samo zdi, da se spominjam prizora, ko sem bil še dojenček, toda *začetka* svojega življenja se ne spominjam. Ali ni v našem prvobitnem, nagonsem občutju to, kar je bilo pred našim prvim spominom, pred našo prvo zavestjo o sebi, kot nekaj, kar sploh nikoli ni bilo, čeprav *ve-mo*, da je bilo, v naši zavesti in izkušnji torej kot nekaj *brez začetka*, kar ni tako zelo daleč od abstraktnega, verskega pojma večnosti? In smrt, konec našega življenja, ali nam ni na osebno izkustveni ravni prav tako nedojemljiva kot njegov začetek?

Vem, da civiliziran človek svojo osebno izkušnjo dopolnjuje z izkušnjo drugih, videl sem rojstva drugih in številne smrti, pa vendar: *moja kratka večnost*, naj se še tako čudno sliši, zame že dolgo ni več samo pesniška metafora, ampak že pravi občutek življenja, čeprav se zavedam, da je, taka, kakršna je, samo *moja*; da je, objektivno, *kratka*, pa vendar *večnost*, ker je čas med rojstvom in smrtjo moj edini čas in zato moje temeljno, absolutno občutje življenja.«

To seveda ni spoznanje, toda psihološko funkcionira po logiki spoznanja. Zlasti pogosto se pojavlja, največkrat kot razpoloženska podstat, v moji ljubezenski poeziji, ne tako poredko v prepletu z drugo sintagmo, *najina ljubezen dvoedina*, včasih, v obeh skrajnostih, v himnični ali defetistični legi, se iz *moje* razširi v *najino* večnost, posamezne avtobiografske realnosti relativizirajo to *večnost* s pridevnikom *minljiva* in ob tem s splošno resignacijo:

Vsaj nekaj bo ostalo: ta občutek,
da večnost v naju je že ta trenutek,
ki skozi vse temè ljubezni sveti.

Pesnik Ivo Svetina je svoj esej o moji poeziji (Visoka pesem radostne dvojine) sklenil z ugotovitvijo: »Večnost je hip in hip je večnost, ko se združita nebo in zemlja. Moški in ženska.«

Zavedam se: ko v svoji poeziji poskušam po analitično intelektualni poti, torej z jezikom, ki ni jezik pesnika, razložiti zamotano funkcioniranje avtobiografske pobude, ne pa faktografije, delam pravzaprav sam sebi silo, ki

bi jo pri kritiku najbrž zameril: da bi bil prepričljiv v razlagi ene od značilnosti svoje poetike, se sam odpovedujem celoti, zaradi katere sem v slovenski poeziji to, kar sem in kakršnega me vidijo drugi. Bralci in kritika.

V neki svoji ljubezenski pesmi sem zapisal: ... *Pot k smislu je odprta: / iskanje sebe – večno potovanje.*

Na začetku tega razmišljanja sem se vprašal *Kdo sem?* Zdaj, ko naj bi v sklepnih misli na to odgovoril, lahko samo ugotavljam:

KOT DA NISEM

V vsem in vse sem,
hkrati kot da nisem,
kar v resnici sem:
kot gora, prispodoba kamna,
ki v gozdove se oblači
in je sama gozd;
kot zrno, v trdnost dozorelo,
ki ga nežna kal razpolovi
in je samo še seme,
kaj sem? kdo sem?
sem ljubimec ali ljubljen?
sem plodilec ali zaplojen?
sem oče ali sin,
samo naključje
slabo zagozdeno med obema?
oboje hkrati
komaj v skriti misli,
zagotovo pa ves v muki:
celota nedeljiva sem,
a krušim se, razpadam,
se drobim, razsipam
in odtekam si skozi prste.